

Iwo Zmyślony

Falszywy obraz. Fotografia jako źródło złych nawyków percepcyjnych

Ze względu na ekspansję nowych technologii, fotografia odgrywa w humanistyce coraz to większą rolę. Biorąc jednak pod uwagę, że może być ona zarówno swoistym przedmiotem badań humanisty, jak i reprezentacją materialnego (czasoprzestrzennego) przedmiotu jego badań, pojawia się problem stosunku między wizualnym, a pozawizualnym poziomem doświadczenia, zwłaszcza w wymiarze proksemicznym i kinestetycznym.

Rozróżnienie obu poziomów doświadczenia wymusza przemyślenie metodologicznego statusu fotografii jako narzędzia badawczego: w jakim sensie fotografia kształtuje nasze nawyki percepcyjne i nasze sposoby myślenia? W jakim zakresie wpływa na nasze widzenie i poznanie takich dziedzin jak rzeźba, architektura czy design? Jakiego rodzaju wiedzy wymaga użycie fotografii? W jaki sposób tę wiedzę nabywamy, stosujemy i przekazujemy innym? W jakim stopniu wiedza przekazywalna językowo (teoretyczna) usprawnia te procesy, w jakim zaś stopniu może je zakłócać? Jakie zachodzą relacje między dyskursywnym („tekstualnym”; językowo opisywalnym), a pozadyskursywnym wymiarem obrazu?

W moim wystąpieniu odpowiem na te pytania posługując się perspektywą badawczą fenomenologii percepcji, psychologii poznawczej oraz socjologii wiedzy. W pierwszej kolejności wprowadzę pojęcie wiedzy niejawnej (*tacit knowledge*) oraz powiązane z nim pojęcie kompetencji percepcyjnych. Następnie – posługując się przykładami z historii rzeźby, architektury i designu – zrekonstruję rozumienie pozawizualnego wymiaru doświadczenia oraz omówię jego doniosłość i aktualność, a zarazem dalece posuniętą marginalizację w perspektywie badawczej współczesnej humanistyki. Na zakończenie scharakteryzuję dwa fundamentalne nawyki percepcyjne potencjalnie dysfunkcyjne z punktu widzenia takich dziedzin jak teoria rzeźby czy architektury – efekt konfirmacji (*confirmation bias*) oraz werbalne zaciemnianie (*verbal overshadowing*).